

A DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM ANYAKÖNYVTÁRÁNAK OKLEVELEI.

Csonka-Magyarországon a vidéki könyvtárak között ma egyike a legtekintélyesebbeknek a debreceni ref. kollégium anyakönyvtára. A XVII. században keletkezett a könyvtár, amely a következő század második felében hatalmas fejlődésnek indult,¹ úgyhogy néhány évtized múlva már nemcsak könyv-, hanem kézirati anyagával is bátran felvehette a versenyt a sokkal korábbi alapítású vidéki hazai könyvtárakkal.

Bár a könyvtárral az irodalom már a múlt század harmincas éveiben kezdett foglalkozni, s elszórtan folyóiratokban értesítőkből jelentek is meg reávonatkozó cikkek és ismertetések,² mégis mindeddig kimerítő történetét éppen úgy nem írta meg senki sem, mint ahogy anyagát sem ismertette behatóan és rendszeresen. A könyvtár kéziratai részben ismeretesek, sőt némelyikével a kutatók gyakrabban is foglalkoztak, ámde kevesen tudják, hogy a kéziratok között sok százra rúgó *oklevél* is van, amelyekkel eddig keveset törődtek.

A könyvtár szakkatalógusában, az inkább ajándékozás, mint vétel útján egybegyűlt kéziratok *R* betű alatt vannak lajstromozva. Az *R*-katalógusban 1—1495. tétel-szám alatt a legkülönbözőbb nemű írások vannak felsorolva, s kódexek, különböző oklevelek eredetben és másolatban, iro-

¹ Különösen 1774 óta, amely idő a magyarországi vidéki nagy könyvtárak (Teleki, Batthyányi, egri lyceumi, Brukenthal, pozsonyi ág. ev. lyceumi stb.) keletkezésének és fejlődésének klasszikus korszaka.

² *Szűcs István*: Debreceen város történelme II. k., 625. l.; III. k., 927. l. — *Magyar Minerva* I. évf., 1900, 120. l. — *Balogh Ferenc*: A debreceni ref. kollégium története. 1904. — *Nagy Gábor*: A debreceni ref. kollégium könyvtárában lévő régi magyar kéziratról. Tudom. Gyűjtemény 1836. VII. k., 101. l. — *Csokonai-Album* 1861. évf., 203. l. — *T. K.*: Adalék a debreceni könyvtár történetéhez. Századok 1872. évf., 121. l. — *Könyvszemle* 1890. évf., 207. és 354. l.; 1902. évf., 116. l. — *Dézsi* cikkei. A debreceni ref. kollégium 1894/5. és 1899/1900. évi értesítőiben Géresi Kálmán ismertetése.

dalomtörténeti és egyéb levelek, mindenféle verses és prózai kéziratok, magyar-, latin-, német-, török-, kínai nyelvű, középkor- és újkori írások minden rendszer, osztályozás, vagy csoportosítás nélkül össze-vissza követik egymást. De még a felsorolásnak ez a módja sem kielégítő és következetes, mert míg egyes oklevélgyűjtemények darabonként, rövid tartalmi kivonattal lajstromoztattak, addig ezzel szemben előfordulnak ilyenféle lajstromtételtek is, pl.: „Különféle okmányok a XVII. századból, egy csomó, 156 db.“ vagy: „Különféle okiratok nagyobb részt a XVII. századból, 52 db.“ Mindezeket nem szemrehányásképen említjük, mert hiszen csak hálás elismeréssel tartozunk a könyvtár gondozóinak, akik ezeket az okiratcsomókat így is megőrizték. A lajstromozó könyvtárnokok érdemeit sem akarjuk kisebbiteni, mert hiszen ők nem is tartoztak külön levéltári szakismeretekkel rendelkezni. Éppen e sorok írója óhajtja az igazsághoz híven jelezni, hogy az illetékes körökben, talán érezve e rendszer hiányait, megvolt a jó szándék a kézirat- és oklevéltár modern elvek szerinti rendezésére és felállítására, ámde a háború és következményei miatt a szándék meg nem valósulhatott. A következő sorokban előbb a kéziratárnak egész anyagát igyekszem *rövidre fogva* ismertetni, már csak azért is, mert az történelmi szempontból sok becses és érdekes darabot tartalmaz.

A kéziratár Bihar vármegye 1807—1847-ig tartott közönséges gyűléseinek jegyzőkönyveivel kezdődik, amelyeknek jelentősége Nagyvárad elvesztésével csak növekedett. Ez a gyűjtemény 96 füzetből áll. Utána különféle tárgyú kéziratok, országgyűlési akták, diariumok, naplók, egyházi jellegű iratok, a debreceni kollégiumi könyvtár XVIII—XIX. századi régi katalógusai (R. 71., 72., 73.), mindenféle előadási vezérfonalak (úgynevezett Collegienheft-ek), Sárváry Pál matematikus és fizikus külföldi egyetemi jegyzetei és egyéb kéziratai (R. 79—89.), azután jogi, történelmi, földrajzi, theologiai, természettudományi, statisztikai tartalmú értekezések kéziratai következnek hosszú sorozatban, majd Ertsei Dániel, Szilágyi Márton, Budai Ézsaiás, Szoboszlai Pap István kézírásai (R. 243—259., 586.), amelyek közt vegyesen magyar-, latin-, sőt németnyelvű XIV—XV. századi kódexek is akadnak.³ R. 450. számnál kezdődik a kódexek sorozata (köztük: R. 466. egy Szent Istvántól

³ A német kódexeket a berlini cs. tudományos akadémia már lemá-soltatta.

1574-ig terjedő kéziratot decretum-gyűjtemény), majd politikai, egyházi, történelmi, irodalmi tárgyú levelezések, különféle jegyzetek, satyrák, versek, pasquillusok, memoriálék, epitaphiumok, urbariumok, a debreceni szabó-céh 1639—1733-ig terjedő jegyzőkönyve (R. 506.), egy énekgyűjtemény után Sinai Miklós kéziratai (R. 509—514.), végül ismét latin, német, magyar kódexek (köztük R. 524. a debreceni kódex) következnek.

R. 525. szám alatt találjuk az első (1416-ból való németnyelvű) oklevelet, amely után Pósalaki János és Bartha Boldizsár XVII. századi debreceni krónikái (R. 527.) a debreceni iskola 1588-tól 1828-ig terjedő catalogus studiosorum-a, egy XVII. századi énekgyűjtemény (Lugossy-codex, R. 537.), majd Csokonai, Petőfi, Kölcsey Kossuth írásai, 1848—49. évi iratok, 1713-ból egy boszorkányper (R. 577.), azután Benedek Mihály püspök kéziratai, a Martinovics ügyre vonatkozó iratok, Szemere Pál, Szilágyi Sámuel és Lajos, Kerekes Ferenc, Kazinczy, Lisznyai, Bessenyei György, Bod Péter kéziratai következnek, hogy a török kódexek és oklevelek (R. 626—635.) sorát egy kínai írás zárja be. Bihar vármegye hivatalos levelei után (R. 640.) végre oklevelek is következnek (R. 641. Bacsó Bálint személyi okiratai), azután ismét vegyes kéziratokat (Cseh-Szombathy Sámuel és mások írásai) találunk, R. 717—722-ig pedig a debreceni kollégium külső és belső történetére vonatkozó anyagra akadunk. Nagyobb okiratgyűjtemény van az R. 723. szám alatt, mely *Bükk László* adományából került a könyvtárba, s a *Bükk*, *Bay*, *Csatáry*, *Dőry*, *Irinyi*, *Kabos*, *Király-Daróczi* családokra vonatkozólag a XVII. század végétől a XIX. század elejéig tartalmaz okiratokat.

Az R. 724. szám alatt 28 darab XVIII—XIX. századi oklevelet; az R. 725. szám alatt Rakovszky Dániel, egykori debreceni főbíróhoz intézett 19 darab magánlevelet; R. 726. szám alatt 1610—1689-ig terjedő 17 darab okiratot; R. 727. alatt 1615—1739-ig terjedő 25 darab okiratot; R. 728. alatt 1700—1820-ig terjedő 24 darab okiratot találunk.

Az R. 729. szám alatt *Fráter Béla* ajándékából 1543—1702-ig 44 darab a Fráter-családra vonatkozó oklevél őriztetik, viszont az R. 730. alatt van lajstromozva az a 13 darab XVI—XVII. századi oklevél, amelyet a Csokonai-szobor alatt találtak. Az R. 731. szám alatt 21 darab 1645—

1772-ig terjedő magántermészetű okirat, az R. 732. alatt pedig 4 darab 1399—1475-ig terjedő s *Kallós Mózes* ajándékából bekerült okirat van.

Az R. 733., 734., 735. és 735/a. számok alatt a *Tardy Sándor* ajándékából idekerült 99 darab 1489—1843-ig terjedő oklevélgyűjteményt találjuk, R. 742. alatt a kollégiumi volt tűzoltótársulat írásai, R. 744. szám alatt pedig a híres „atlás metsző” diákokhoz (Pap József, Erős Gábor és Pethes Dávid) intézett 14 darab (1803—1819) levél őriztetik.

Az R. 745. szám alatt Debrecen város rendőrkapitányi hivatala által ajándékozott 5 darab céhiratot, R. 750. alatt a debreceni nemes chirurgus (borbély) céh 1647—1814-ig terjedő 15 darab iratát, R. 751/a. szám alatt Nagy Dániel szabómesternek az 1848—49-es időkre is kiterjedő naplószerű jegyzőkönyvét találjuk.

R. 753. és 763., továbbá 1312., 1313., 1317., 1318. számok alatt címeres nemesleveleket,⁴ az R. 759. szám alatt a Karacs-családra s a hírneves Karacs Ferenc egykori térképészre⁵ vonatkozó 7 darab írást őriznek. Az R. 764. alatt a debreceni mészáros-céh 1512-vel kezdődő, s 9 darabból álló oklevélgyűjteményét, R. 774—778. számok alatt pedig a debreceni (és kassai) könyvkötő-céh iratait találjuk. Rendkívül értékes az a 18 darab oklevél, 1272—1706-ig, melyet a nemrég elhunyt *Géresi Kálmán* ajándékozott a könyvtárnak (R. 781.). Az R. 782. Lugossy József oklevélmásolatait tartalmazza, amelyek közt azonban eredeti oklevelek is vannak. Komáromi Csipkés György 1646-ban Komáromban kiállított iskolai bizonyítványai (R. 794.) után újabkori, részint még élő személyektől származó irodalomtörténeti levelek, majd R. 898—953-ig a kollégium épületére és a könyvtárra vonatkozó régi számadások következnek.

Az R. 904. szám alatt 28 darab, az R. 1110. szám alatt 156 darab XVII. századi, az R. 1112. szám alatt 52 darab legnagyobbbrészt XVII. századi, az R. 1147. szám alatt pedig 9 darab különböző időkből való rongyolt oklevelet találunk. Azután még Diószeghy Sámuelre vonatkozó 42 darab és Mártonfalvy Györgyre vonatkozó oklevelekre akadunk, amelyek után Budenz, Fraknoi, Géresi, Lugossy, Szabó Károly, Szilágyi István, Sasku Károly stb. stb. levelei, kézira-

⁴ Közülük Mártonfalvy Györgyét 1660-ból közölte Zoltai Lajos a Turul 1903. évf., 135. l.

⁵ Életrajzát megírta Dr. Ecsedi István.

tai következnek. Ezekkel azután a folyton növekvő kéziratgyűjtemény voltaképen le is zárul.

Ami mármost a kéziratárban őrzött okleveleket illeti, az eredeti okleveles anyag átnézése után eddig

3	Árpád-kori,
31	XIV. századi,
71	XIV. századi és
10	XVI. századi 1526 előtti, összesen tehát
115	darab középkori

eredeti vagy átírt oklevélnek létezését tudtuk megállapítani. Ez azonban korántsem végleges szám, mert a másolatok közt (pl. Lugossy-féle) lappanghatnak még középkori eredeti oklevelek is. A mohácsi vész utáni oklevelek száma az ezret is meghaladja.

A gyűjtemények legrégibb oklevele 1272-ből való, V. István királynak eredeti oklevele, melynek szövege azonban ismeretes Fejér (Codex Diplom. VI/2. k., 393—5. l.) kiadásából, valamint ismeretes a második, 1282-ből való oklevél is (Hazai Okmánytár VII. k., 178. l.). Kiadatlan szövegű azonban a harmadik Árpád-kori, az 1296 május 3-án kelt „Datum pro memoria“ oklevél, amely szerint Simon comes fia, Languus Fia Jánossal, a Woyoda nevű földet illetőleg, a király által kiküldött bírák: Belus, Mois, Hochod Fia Mortunus comesek és Achilles mester pataki plébános előtt megegyeznek és a birtokon a leírt határok mellett megosztóznak. Az oklevél szövege a leleszi konvent 1366 február 26-án kelt átiratában maradt reánk. (R. 1122/47.)

Az Anjou-kori oklevelek legnagyobb része Szabolcs és Bihar vármegyére s a Pazonyi és Debreceni családokra vonatkozik. Nevezetes ezek közül egy 1323-ban kelt oklevél, melyben a váradi káptalan névszerint felsorolja egy peres félnek mind az ötven eskütársát, ami rendkívül ritkán fordul elő, úgyhogy ezt a jogtörténeti szempontból is érdekes oklevelet egész terjedelmében közöljük:

1323 szeptember 15.

A váradi káptalan bizonyítja, hogy Péter fia Jovachinus az Ivánka comes ellen megítélt esküt ötvened magával letette és névszerint felsorolja az eskütársakat.

Nos capitulum ecclesie Waradyensis damus pro memoria, quod cum secundum continentiam litterarum magnifici viri magistri Lamperti iudicis curie domini regis et comitis

Chanadyensis, magister Jowachynus filius Petri in octavis nativitatis virginis gloriose contra comitem Iowankam filium Odun, Nycolaum Jacobum Leukus et Thomam filios eiusdem quinquagesimo se nobilibus Dei et matris misericordie nomine advocato, coram nobis per hec verba iurare debuisset, quod ipsum comitem Iwankam et filium eius supra domum suam ueniendo non captivaverit, nec vulneraverit, nec septingentarum marcarum dampna eisdem irrogaverit, ipso termino adveniente, cum coniuratoribus suis per eadem verba iuravit ut debebat, quorum quidem coniuratorum suorum nomina sunt hec: Magister scilicet Nycolaus filius Mykon, Ladislaus filius Stephani de comitatu de Byhor. Item Johannes de Chazmar de comitatu de Zothmar. Item magister Chaak filius Bencencii de comitatu de Zarand. Item Johannes filius Buza de comitatu de Byhor. Item Petheu filius Stephani de Gulup de comitatu Wywar. Item Johannes filius Mark de Syma de comitatu de Bekes. Item Nycolaus filius Andree de Zedlech de comitatu Wywar. Item Jacobus filius Andree de Kezereu de comitatu de Byhor. Item Johannes filius Mauricii de Kenche de comitatu Byhoriensi. Item Thomas de Kucheth de comitatu Byhoriensi. Item Dominicus frater Huck de Chorog de comitatu de Byhor. Item magister Bartholomeus officialis magistri Alexandri castellani de Keruszeg. Item magister Gregorius filius Laurentii de Nog Myhal de comitatu Byhoriensi. Item magister Nycolaus filius Sexe. Item Petrus filius Aba de Zenyes de comitatu Zathmariensi. Item Mychael filius Andree dicti Wrduung de comitatu de Zothmar. Item Georgius filius Endus de comitatu de Zathammar. Item Johannes filius Pangracii de Dengleg de comitatu Zathmariensi. Item Johannes de Morsa de comitatu Byhoriensi. Item Andreas magnus de Parlag de comitatu de Byhor. Item Jacobus frater Chor de Garak de comitatu Byhoriensi. Item Johannes dictus Cherth de comitatu Zathmariensi. Item Wgude filius Samsonis de comitatu Byhoriensi. Item Beke filius Deseu de comitatu Bereg. Item Aldumirus de Sarang. Item Laurentius nobilis de Katha. Item Thomas filius Rorandi de Komorond de comitatu Zobouch. Item Ladislaus filius Benedicti de Zend de comitatu Wywar. Item Petrus filius Georgii nobilis de Thorda de comitatu de Bekes. Item Johannes filius Andree de Kemend de comitatu Byhoriensi. Item Paulus Chepani de Parlag de comitatu de Byhor. Item Symon filius Thome de Syvegd de comitatu Byhoriensi. Item Cykou de

Hudus de eodem. Item Demetrius filius Pauli de Thamasy de comitatu de Zobouch. Item Thomas dictus Nakas nobilis de Kenche de comitatu de Byhor. Item Pethene filius Alexandri, nobilis de Gereden de comitatu de Karasna. Item Ladislaus filius Bachou. Item Andreas filius Andree de Gereden, de comitatu de Karasna. Item Martinus filius Chorrt de Ban de comitatu Karasna. Item Benedictus filius Mychaelis nobilis Wyllgezde de comitatu Karazna. Item Akus filius Stephani nobilis de Rakon de eodem Karasna. Item Lucahyus filius Jacobi de Baldun de eodem. Item Abraam filius Markus nobilis de Kaduch de comitatu de Karasna. Item Andreas filius Stephani de Septel de comitatu de Byhor. Item Paulus filius Petri de Mendzenth de eodem. Item Preuch filius Myke nobilis re Peyrch. Item Nycolaus filius Menhardy de Kubulkuth de comitatu de Byhor. Datum in octavis nativitatís virginis gloriose supradictis, anno Domini M^oCCC^o vigesimo tercio.

Kivül: Pro magistro Jowachyno filio Petri super deposito iuramento quinquagesimo se nobilibus contra comitem Jovankam filium Odun et filios suos — expeditoria.

Eredetije hártján, zárópecsétje elveszett. Felzete R. 781/3.

Amint az oklevélből látjuk, nem lehetett könnyű hét vármegyéből felhajtani a megfelelő számú eskütársat, úgy-hogy a perbeli bizonyításnak ez a módja nemcsak rendkívül fáradságos, de költséges is lehetett.

Az Anjou-kori oklevelek közül kiemelendő még inkább helytörténeti szempontból az egri káptalannak 1359 október 16-án kelt oklevele, melyben Debreceni Péterfia Jakab, a mai Péterfia-utcának egykori névadója, a maga és fia Dávid nevében tiltakozik azon hatalmaskodás ellen, amelyet Dózsa nádor fiai, Jakab és Pál követtek el, megrohanva Péterfia Jakabnak debreceni házáat, onnan többek közt a királyok és káptalanok régi okleveleit is elvitték. (Ennek az oklevélnek a szövege nyomtatásban és facsimilében is megjelent; Géresi Kálmán tette közzé a Csokonai kör 1890/93-i évkönyvének 262—275. lapjain.)

A XIV. századi oklevelek egyébként legnagyobbrészt idéző, tiltakozó, perhalasztó, vizsgálatot elrendelő tartalmúak, s van néhány átíró oklevél is. Kiállítójukat tekintve, van közöttük két királyi (Nagy Lajos, Zsigmond), nádori országbírói, vármegyei (Bihar, de túlnyomóan Szabolcs),

káptalani (Várad, Eger, Vác), konventi (Lelesz) oklevél, de szerepel a kiállítók között pl. Knol Péter egri vicarius (1381.), vagy Miklós, a kárászi egyház rectora is (1338.).

A XV—XVI. századi anyagból kiemelendők a következő oklevelek:

1. *1416 augusztus 24.*

Prechtel Henrik „Burger zu Eystet“ és neje Erzsébet bizonyos földet 55 rajnai forintért eladnak Ulriknak, a puchenhüli egyház gondozójának.

Németnyelvű oklevél, hártmán, függőpecsétje elveszett.

2. *1438 előtt.*

Valamely Felsőmagyarországi város confraternitása tagjainak névsora.

„Hy sten dy pruder nochenandir.“

„Primo der allirduchleuste furste und herre herr Sigismundus konig czu Hungern etc. mit Barbara seinir koniginne uns genedig.“

Azután következnek Hermann és Miklós „pharrer“-ek, és a többi tagok nevei.

Egy bejegyzés 1456-ból való.

Papírlapon.

3. *1440 április 24. Meggyes.*

Móriczhidai Beany fia („filii Beany“) János fia Simon fia Mór Kistótfalu tanácsának kérelmére a helységnek Nagybánya mintájára („iuxta consuetudinem more civitatis Rywladomiarium“) szabadságokat ad.

Hártmán, átírja Báthori András 1538 június 26-án, Bátoron.

4. *1465 december 15. Prodavicz.*

Commissio propria domini regis.

I. Mátyás király Vadas János és Bálint kérelmére a fejmegyei Solt székben fekvő, Vadason lévő birtokrészüket „ad comitatum Pesthiensem, cuius sedi iudicarie eedem portiones possessionarie magis in propinquo, quam dicte sedi Soolth adiacere perhibentur“, átesatolja és Soltszék, továbbá Fejér megye joghatósága alól kiveszi.

Hártmán, alul rányomott vörös viaszpecsét helye.

5. *1468 szeptember 28. Debrecen.*

Nagy Mihály debreceni bíró és a város közönsége Benedek debreceni szabó és társai kérelmére s Mátyás király

anyja, Szilágyi Erzsébet engedélyével szabályozza a szabó- és posztónyíró-céh viszonyait.

Átírja Bethlen Gábor fejedelem 1623 április 14-én Váradon kelt oklevelében.

6. 1470 október 15. Debrecen.

Porkoláb Bálint debreceni bíró és a város (oppidum) közönsége a Boldogfalva község lakói és a debreceni szabó-céh közt folyó perben, melynek az volt a tárgya, hogy vajjon azok a szabók, akik nem mesterek, Boldogfalván gyakorolhatják-e a szabóságot vagy sem? A tanuk vallomása alapján: „statuimus... ut a modo deinceps dicti magistricehae sartoriae quoscunque sartores extra magistratum existentes in dicta possessione Bodogfalva commorantes inveniunt, extunc labores eorum pro se ipsis auferre valeant et possint“.

Átírja Bethlen Gábor fejedelem 1623 április 14-én Váradon. Ugyanez megvan 1623 június 1-én kelt magyar fordításban.

7. 1489 november 25. Debrecen.

Szabó Bertalan, Debrecen város főbírója és a tanács Sziogyártó Kelemennek és Pálnak a kovács- és sziogyártó-céh nevében előadott abbeli kérelmét, hogy az 1484-ben a Czegléd-utcában⁶ támadt tűz alkalmával elégett, s I. Mátyás királytól és Szilágyi Erzsébettől kapott céhlevelüket újítsák meg, teljesíti, s úgy látszik emlékezetből a céhszabályokat újra kiadja.

Átírja magyar nyelven I. János király 1533 június 1-én.

8. 1492 december 17. Buda.

Ádám Gergely budai bíró és a tanács Szilágyi Benedek és Vámosy Máté budai magyar szabó céhmesterek kérelmére kiadja a budai magyar szabó céh szabályait.

Hártyán, kívül Buda város papírral fedett, vörös viaszba nyomott kisebb pecsétjével.

9. 1499 után, a XVI. század elején.

Egy magyarnyelvű, eddig még nem ismertetett töredék feljegyzés. A „...t keth zolggajya hozzam enhozzam ywenek abramphy mathyashoz...“ kezdetű, 20 soros szöveg, papírra van írva, melynek első harmada hiányzik s így a szöveg csonka.

⁶ A maj Kossuth-utca.

10. 1509 november 1. Szepesvára.

Zápolya János szepesi főispán Nyirő László és Szabó Pál debreceni szabók kérelmére őket régi szabadságaikban megerősíti.

Papíron, alul papírral fedett, viaszba nyomott, gyűrűs gemmás-pecséttel.

Ezek után még Buda város hatósága által kiállított három oklevelet találunk (1512, 1517, 1521), s Márton huszti plébános két, 1521-ből való oklevele és a Sziget város hatósága által 1523-ban kiadott fassionalis levél zárta be a középkori okiratok sorozatát, melyek között a XV—XVI. században Zsigmond királynak kilenc, I. Mátyásnak hat és II. Ulászló királynak egy oklevelét találjuk. Ezenkívül vannak nádori, országbírói, káptalani (győri, váradi, pozsonyi), konventi (leleszi) oklevelek. A megyei kiadványok közül túlnyomó Szabolcs megyéé, azután Zemplén, Középszolnok megyék szerepelnek, s végül magánosok: Keresztúri Péter egri vikárius (1510.), Pécsváradi Imre fia Máté pécségyszabolcsi pap és közjegyző (1475.), Szénási György, Vépi Péter váradi olvasó-kanonok (1438.). A királyi oklevelek adományról szólnak, iktatást, vizsgálatot elrendelő, oklevélkiadást meghagyó tartalmúak, a többi oklevél pedig jelentő, idéző, perhalasztó, ügyvédvalló, ítéletet kimondó, bírságoló, tiltakozó stb. tartalmú.

Az oklevelek Szabolcs, azután Bihar, Szatmár, Zemplén, Ugocsa, Középszolnok, Bereg, Máramaros, Nyitra, Vas és Mosony vármegyékre vonatkoznak, s túlnyomó többségben a Pazonyi és Pazonyi Cseres, továbbá a Várkonyi Amade, Bakai, Bályoki Szénás, Szigeti Barthó, Pálfalvi Burián, Bessenyei, Csaholyi, Csemernyei, Csemeszközi, Dabolcsi, Davoránczi, Gyulaházai, Héderváry, Jékei, Szigeti Kósa, Lucskai, Maghi, Nagymihályi, Csicséri Ormos, Szeretvai, Ramocsai, Sárközujlaki, Szokolyi, Ujlaki, Vadas, Vasvári családokra.

Ami a mohácsi vészen túli okleveleket illeti, ezekben a XVI. századtól kezdve sok címeres levelet, különösen Máramaros vármegyére s az ország északkeleti részeire vonatkozó anyagot s feltűnő sok jobbágy-kezeslevelet találunk, főleg a XVII. századból.

Arra azonban, hogy ezt az okleveles anyagot, illetőleg ennek nevezetesebb darabjait részletesebben ismertessük, e folyóirat lapjain terünk nincs.

DR. IVÁNYI BÉLA.